

Макаренко Наталія Костянтинівна,
здобувач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОФЕСІЙНА ЗЛОЧИННІСТЬ У ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Професійна злочинність завжди пристосовувалася до суспільно-політичної та соціально-економічної обстановки, яка складалася в певний період історичного розвитку держави, а також до умов функціонування місць позбавлення волі. Зокрема, до 1970-х років «зłodійська» ідеологія не припускала отримання економічної вигоди з грошей і майна, одержаних злочинним шляхом, а навпаки – частину вкраденого необхідно було віддати «в обшак».

Поміж «зłodіїв» поширеною була моральна заборона на особисте збагачення за рахунок вкраденого. Не допустимо було займатися бізнесом, заробляти гроші на грошах, тобто «баригувати». Однак згодом жага наживи, бажання жити «красиво» пересилили традиційну «зłodійську» мораль, залишивши образ «зłodія-безсеребренника» в минулому.

Уже в перші роки реформ (1988–1990) 20 % «зłodіїв» та інших «авторитетів» злочинного світу вклали накопичені кошти в кооперативні структури. Експортно-імпортні операції, легальна підприємницька діяльність стала прикриттям для здійснення великомасштабних махінацій з присвоєння неконтрольованого прибутку, значна частина якого осідає на рахунках в іноземних банках, сприяє «відмиванню» злочинно нажитих капіталів.

Найбільш ортодоксальні «зłodії» спробували чинити опір порушенню одного з основоположних принципів «зłodійського права». Однак це не вплинуло на загальну тенденцію поступового входження «зłodійської» спільноти в структуру кримінального бізнесу.

Одночасно з розвитком підприємництва в країні з'являються нові види професійної злочинної діяльності: контрабанда, фінансове шахрайство. Поширеним став, зокрема, рекет – новий вид здирицтва у приватних підприємців,

керівників підприємств, установ та організацій, навіть державної форми власності. За допомогою рекету стали контролювати й окремі види злочинної та протиправної діяльності, серед яких – проституція, ігровий бізнес, діяльність кишенькових злодіїв, шахраїв і валютників. Ця тенденція зберігалася й надалі.

Протягом 1990-х років відбулося стрімке зростання рівня злочинності загалом і активізування діяльності злочинців-професіоналів зокрема. Це спричинили негативні економічні та соціальні процеси в суспільстві – розпад Радянського Союзу, економічні проблеми країни. Виникли нові види злочинів і нові форми професійної злочинної діяльності, зокрема: організовані форми продажу зброї, наркотичних засобів, антикваріату, убивства на замовлення, незаконне заволодіння житлом і пов'язані з цим загальнокримінальні злочини, злочини у сфері кредитно-фінансової системи.

Розпочалося протистояння між злочинними авторитетами та їх прибічниками й бандитами, які не дотримуються норм і правил злочинного світу. Цей час увійшов в історію як «лихі дев'яності». Злочинність набула організованих форм. Дослідники злочинності того часу зазначали, що поширеною була тенденція втягнення в заняття злочинною діяльністю осіб, які раніше були законослухняними, передусім молоді. Зазначене було спричинене економічною кризою, зниженням рівня життя населення, нівелюванням моральних орієнтирів у суспільстві тощо.

За офіційними статистичними даними, кількість випадків учинення шахрайства: для заволодіння державним і колективним майном збільшилася 1993 року на 63 %, порівняно з 1972 роком, а шахрайства для заволодіння приватним майном – збільшилася в чотири рази відповідно. У декілька разів збільшилася кількість учинення розбійних нападів, бандитизму та грабежів. Збільшувалася і кількість осіб, які раніше вчиняли злочини: 1991 року – на 4,5 %, 1992 року – на 5,4 %, 1993 року – на 14,9 %. Це був період первинного накопичування капіталу. Наступні роки засвідчили, що злочинці, зокрема й професійні, починають вкладати свої злочинні статки в легальні види бізнесу та перетворюються на бізнесменів. Хоча значна їх частина продовжувала займатися злочинною діяльністю.

На початку 1990-х років у злочинному світі сформувалася жорстка стратифікація. На верхній сходинці – «злочід у законі», середній стаж перебування у «зоні» для них становив понад 10 років. Скасовано заборону для них працювати в державних структурах, оскільки постала необхідність налагодження корумпованих зв'язків із чиновниками всіх рівнів. Злочинні лідери й «авторитети» навіть прагнули ввійти до депутатського корпусу, аби ще законспірувати злочинну діяльність, ускладнити протидію правоохоронних органів.

Наприкінці ХХ ст. організована злочинність досягла найвищих показників зростання, тому з метою подолання її наслідків 30 червня 1993 року Верховна Рада України приймає Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». На підставі цього Закону створено спеціальні управління й відділи МВС України (УБОЗ) для протидії організованій злочинності, у структурі яких функціонували підрозділи: інформаційно-аналітичні, оперативно-розшукові, оперативно-технічні, швидкого реагування, внутрішньої безпеки тощо.

Матчук Світлана Василівна, викладач
кафедри адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

РОЗГЛЯД ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ У ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Питання розмежування підвідомчості земельних спорів під час вирішення судами питань щодо прийняття позовних заяв до свого провадження й досі залишається одним із найпроблемніших у судовій практиці. Брак однорідної судової практики в цій сфері зумовлений, передусім, широким спектром земельних відносин і різноманітністю земельних спорів, що можуть виникати стосовно цих відносин, а їх розглядають як загальні та господарські, так й адміністративні суди. Для усунення сумнівів щодо застосування законодавства важливу роль відіграють роз'яснення та рекомендації вищих судових